

ტოტალური თავდაცვის კონცეფციის მთავარი პოსტულატები: საქართველოს სამხედრო თავდაცვა და საერთაშორისო თანამშრომლობა

ანტონ ქუთათელაძე

პოლიტიკის მეცნიერების სადოქტორო პროგრამის დოქტორანტი

კავკასიის საერთაშორისო უნივერსიტეტი

Anton.kutateladze@ciu.edu.ge

ORCID iD: <https://orcid.org/0009-0003-7732-7060>

DOI: 10.52340/splogos.2025.03.16

აბსტრაქტი

ტოტალური თავდაცვის კონცეფცია საქართველოს უსაფრთხოების პოლიტიკის ერთ-ერთი ძირითადი საყრდენია, რომელიც აერთიანებს სამხედრო, პოლიტიკურ, ეკონომიკურ, ტექნოლოგიურ და სამოქალაქო რესურსებს ქვეყნის სუვერენიტეტისა და ტერიტორიული მთლიანობის დასაცავად. საქართველოს გეოპოლიტიკური მდებარეობა და ტერიტორიის 20%-ის ოკუპაცია ქმნის რთულ უსაფრთხოების გარემოს, სადაც ჰიბრიდული საფრთხეები, დეზინფორმაცია და კიბერშეტევები მოითხოვს ყოვლისმომცველი თავდაცვითი მოდელის განვითარებას. ტოტალური თავდაცვა განიხილება როგორც ჰოლისტური სისტემა, რომელიც აერთიანებს სამხედრო და სამოქალაქო სფეროებს, სახელმწიფო ინსტიტუტებსა და კერძო სექტორს, საზოგადოებრივ ცნობიერებასა და საინფორმაციო მდგრადობას ერთიან უსაფრთხოების პოლიტიკაში. უსაფრთხოება აღარ განისაზღვრება მხოლოდ სამხედრო ძალით, არამედ საზოგადოებრივი მზადყოფნით, კრიზისებზე სწრაფი რეაგირების უნარითა და ეროვნულ ერთიანობაზე დაფუძნებული მდგრადობით. ნაშრომის თეორიული ჩარჩო ეფუძნება კომპლექსურ უსაფრთხოების მოდელს, რომელიც აერთიანებს ტრადიციულ და ჰიბრიდულ საფრთხეებზე რეაგირების მექანიზმებს.

საკვანძო სიტყვები: ტოტალური თავდაცვა, ეროვნული უსაფრთხოება, ჰიბრიდული საფრთხეები, საერთაშორისო თანამშრომლობა, სახელმწიფო მდგრადობა

Main Postulates of the Total Defense Concept: Georgia's Military Defense and International Cooperation

Anton Kutateladze

Doctoral Student in the Political Science Doctoral Program

Caucasus International University,

Anton.kutateladze@ciu.edu.ge

ORCID iD: <https://orcid.org/0009-0003-7732-7060>

Abstract

The concept of total defense is one of the key pillars of Georgia's national security policy, integrating military, political, economic, technological, and civil resources to safeguard the country's sovereignty and territorial integrity. Georgia's geopolitical location and the occupation of 20% of its territory create a complex security environment, where hybrid threats, disinformation, and cyberattacks necessitate the development of a comprehensive defense model. Total defense is viewed as a holistic system that unites military and civilian domains, public institutions, and the private sector, civic awareness, and informational resilience within a unified security framework. Security is no longer defined solely by military capability but also by societal preparedness, the ability to respond rapidly to crises, and resilience grounded in national unity. The theoretical framework of the research is based on a complex security model that combines mechanisms for responding to both traditional and hybrid threats.

Keywords: Total defense, national security, hybrid threats, international cooperation, state resilience

შესავალი

თანამედროვე მსოფლიოში უსაფრთხოების საკითხი ერთ-ერთ უმნიშვნელოვანეს თემად რჩება თითოეული სახელმწიფოსთვის. გლობალური პოლიტიკის დინამიკა, რეგიონული კონფლიქტები, ეკონომიკური დამაბულობა და ჰიბრიდული საფრთხეების გავრცელება არსებითად ცვლის თავდაცვისა და უსაფრთხოების კლასიკურ წარმოდგენებს. ასეთ პირობებში ტოტალური თავდაცვის კონცეფცია იქცევა სახელმწიფოს ეროვნული უსაფრთხოების ერთ-ერთ მნიშვნელოვან საყრდენად, რადგან ის არ შემოიფარგლება მხოლოდ სამხედრო

სფეროთი, არამედ მოიცავს საზოგადოების, ეკონომიკისა და პოლიტიკური სისტემის ერთიან მზადყოფნას გარე და შიდა საფრთხეებთან გასამკლავებლად.

საქართველოს შემთხვევაში ამ თემის აქტუალობა განსაკუთრებით მაღალია. ქვეყნის გეოპოლიტიკური მდებარეობა – ევროპასა და აზიას შორის, შავი ზღვის სტრატეგიულ რეგიონში – ქმნის როგორც შესაძლებლობებს, ასევე სერიოზულ გამოწვევებს. საქართველოს ტერიტორიის 20 პროცენტის ოკუპაცია, რუსეთის გავლენის პოლიტიკა, დეზინფორმაციული კამპანიები და კიბერუსაფრთხოების საფრთხეები აჩენს საჭიროებას ისეთი თავდაცვითი სისტემის ჩამოყალიბებისა, რომელიც დაფუძნებულია არა მხოლოდ არმიის ძლიერებაზე, არამედ სახელმწიფოსა და საზოგადოების საერთო მდგრადობაზე. სწორედ ამიტომ, ტოტალური თავდაცვა განიხილება როგორც ეროვნული უსაფრთხოების ახალი სტრატეგიული ჩარჩო, რომლის მიზანია სამხედრო, ეკონომიკური, ტექნოლოგიური და სოციალური რესურსების მობილიზება ერთიან მიზნად – სახელმწიფო სუვერენიტეტის დაცვად.²⁰⁸

კვლევის მიზანია ტოტალური თავდაცვის კონცეფციის სიღრმისეული გაანალიზება საქართველოს ეროვნული უსაფრთხოების კონტექსტში, ამ მოდელის სტრუქტურული ელემენტებისა და მისი პრაქტიკული მნიშვნელობის შეფასება. ნაშრომი ცდილობს აჩვენოს, თუ როგორ შეიძლება ტოტალური თავდაცვის სისტემა გახდეს ეფექტური ინსტრუმენტი ქვეყნის უსაფრთხოების სტრატეგიაში, განსაკუთრებით იმ პირობებში, როდესაც არაერთი სამხედრო საფრთხე თანხვედრაშია საინფორმაციო და ტექნოლოგიურ გამოწვევებთან.²⁰⁹

ნაშრომის თეორიული ჩარჩო ემყარება კომპლექსურ უსაფრთხოების მოდელს, რომელიც აერთიანებს როგორც ტრადიციულ, ისე არატრადიციულ საფრთხეზე რეაგირების მიდგომებს. კვლევა ეფუძნება არსებულ სამეცნიერო ლიტერატურას, საერთაშორისო გამოცდილებასა და საქართველოს უსაფრთხოების დოკუმენტებს. გამოყენებულია ანალიტიკური და შედარებითი მეთოდები, რაც საშუალებას იძლევა შეფასდეს საქართველოს თავდაცვის პოლიტიკის შესაბამისობა თანამედროვე ტენდენციებთან და დასავლურ სტანდარტებთან.²¹⁰

²⁰⁸ Grigalashvili Vepkhvია, "International Journal of Scientific and Management Research", *Total Defence: A Comprehensive Approach to National Defence Governance*, May 05: pp. 240-248, 2023.

²⁰⁹ Baylis, John, Steve Smith, and Patricia Owens, eds. *The Globalization of World Politics: An Introduction to International Relations*. 9th ed. Oxford: Oxford University Press, 2023.

²¹⁰ Buzan, Barry. *People, States & Fear: An Agenda for International Security Studies in the Post-Cold War Era*. London: ECPR Press, 2008.

ტოტალური თავდაცვის სისტემის განხილვა ამ კონტექსტში მნიშვნელოვანია, რადგან იგი ასახავს სახელმწიფოსა და საზოგადოების ურთიერთდამოკიდებულებას უსაფრთხოების უზრუნველყოფაში. იგი ეფუძნება პრინციპს, რომ ქვეყნის დაცვა მხოლოდ სამხედრო სტრუქტურების მოვალეობა არ არის – ეს არის მთელი საზოგადოების პასუხისმგებლობა. სწორედ ამიტომ, კვლევა გამოკვეთს ტოტალური თავდაცვის იმ კომპონენტებს, რომლებიც საქართველოსთვის განსაკუთრებით მნიშვნელოვანია: სახელმწიფო ინსტიტუტების ეფექტიანობა, სამოქალაქო ცნობიერების ამაღლება, კრიზისების მართვის უნარების განვითარება და საერთაშორისო პარტნიორებთან თანამშრომლობა.

ამასთანავე, ნაშრომი ცდილობს გამოავლინოს ტოტალური თავდაცვის სამეცნიერო სიახლე საქართველოს კონტექსტში. მიუხედავად იმისა, რომ ეს მოდელი ფართოდ გამოიყენება სკანდინავიურ და ბალტიის ქვეყნებში, საქართველოს შემთხვევა განსაკუთრებულია მისი გეოპოლიტიკური მდებარეობისა და ისტორიული გამოცდილების გამო. სწორედ ამიტომ, მნიშვნელოვანია, როგორ ახერხებს საქართველო ამ მოდელის ადაპტირებას საკუთარი რეალობისთვის – პოლიტიკური გარემოს, ეკონომიკური რესურსებისა და საზოგადოების მზადყოფნის გათვალისწინებით. ტოტალური თავდაცვის სისტემის შესწავლა ასევე იძლევა საშუალებას განისაზღვროს სახელმწიფოს მდგრადობის ხარისხი თანამედროვე სხვადასხვა საფრთხეთსან მიმართებით. მისი ეფექტიანად განხორციელება მოითხოვს არა მხოლოდ სტრატეგიულ გეგმას, არამედ საზოგადოების აქტიურ ჩართულობას, ინფორმირებულობას და ეროვნული ერთიანობის გაძლიერებას.

ლიტერატურის მიმოხილვა

უნდა აღინიშნოს, რომ მოცემულ წყაროთაგან ნაწილი წარმოგვიდგენს საერთაშორისო პოლიტიკურ არენაზე მიმდინარე მოვლენათა ასახვას (მაგალითად, ჯონ გადისი, ფრენკ ჰოფმანი, ფარედ ზაქარია, ჯეიმს მატისი და სხვები), ნაწილი კი კონკრეტულად ჩვენ მიერ წარმოდგენილ საკვლევ თემატიკას ეძღვნება (თავდაცვის სტრატეგიული მიმოხილვა საქართველოს თავდაცვის სამინისტრო 2017-2023, ბარი ბუზანი: ცნობილი თავისი მუშაობით სეკურიტიზაციაზე და კოპენჰაგენის უსაფრთხოების კვლევების სკოლაში, ჯონ ჯ. მერსკაიმერი: საერთაშორისო ურთიერთობების გამოჩენილი ფიგურა, აღსანიშნავია მისი წიგნი „დიდი ძალების პოლიტიკის ტრაგედია“. რობერტ დ. კაპლანი: კაპლანი არის ჟურნალისტი და ავტორი, რომელიც ბევრს წერს გეოპოლიტიკის, უსაფრთხოებისა და საერთაშორისო ურთიერთობების შესახებ. მის ნამუშევრებს შორისაა „მომავალი ანარქია“ და „გეოგრაფიის შურისძიება.“

მაიკლ ე. ბრაუნი: გავლენიანი წიგნის „ანარქიის საფრთხეების“ თანაავტორი, ბრაუნმა თავისი წვლილი შეიტანა საერთაშორისო ურთიერთობების გაგებაში, განსაკუთრებით უსაფრთხოების კვლევების კონტექსტში. კენეტ ნ. უოლცი: საერთაშორისო ურთიერთობების თეორიის მთავარი ფიგურა, უოლცის წიგნი „საერთაშორისო პოლიტიკის თეორია“ კლასიკაა ამ სფეროში, რომელიც ასახავს სტრუქტურულ რეალისტურ პერსპექტივას, რიჩარდ ა. კლარკი: ცნობილია თავისი გამოცდილებით კიბერუსაფრთხოებისა და კონტრტერორიზმის სფეროში, კლარკმა დაწერა წიგნები, როგორიცაა „ყველა მტრის წინააღმდეგ“ და „კიბერ ომი“.

ამ ავტორებმა გავლენა მოახდინეს და ჩამოაყალიბეს დისკუსიები უსაფრთხოების კვლევების სფეროში, შესთავაზეს ღირებული შეხედულებები ეროვნული და საერთაშორისო უსაფრთხოების სირთულეების შესახებ. გაითვალისწინეთ, რომ სფერო ვრცელია და კიდევ ბევრი ავტორია ღირებული წვლილით, რაც დამოკიდებულია უსაფრთხოების კვლევების სპეციფიკურ ინტერესებზე, ლევა ბერზინა, გიორგი სურმავა და სხვები), სხვანი კი ძირითად თემასთან მჭიდრო კავშირში მყოფ თემატიკასა და კვლევას გვთავაზობენ, (ვახტანგ მაისაია, გუგული მადრაძე, კორნელი კაკაჩია, ნიკა ჩიტაძე და სხვები). ზემოთ აღნიშნული სალიტერატურო წყაროების განხილვისას აუცილებლად მიგვაჩნია გავანალიზოთ შემდეგი მასალა, რომელიც ჩვენს ნაშრომს უაღრესად მნიშვნელოვან ღირებულებას შესძენს: კოენი რიჩარდი – „Cooperative Security“ (ჯორჯ მარშალის უსაფრთხოების ევროპული ცენტრი, ქ. გარმიშ-პარტენკირხენი, გერმანია, 2008) – რიჩარდ კოენის კოლექტიური უსაფრთხოების მოდელი, წარმოადგენს საერთაშორისო მშვიდობისა და უსაფრთხოების უნივერსალურ სისტემას. მისი დოქტრინის მიხედვით, უსაფრთხოების დილემის გადალახვა და ომის თავიდან აცილება სახელმწიფოებს არა ძალთა წონასწორობის, არამედ საერთაშორისო ინსტიტუტების ერთობლიობის შექნით შეუძლიათ. ეს ინსტიტუტები მიმართული იქნება იმ ქვეყნების წინააღმდეგ, რომლებიც სხვა უფრო სუსტი ქვეყნების დამოუკიდებლობასა და ტერიტორიულ მთლიანობას ემუქრებიან. კოენისეული დოქტრინა იზიარებს დევიზს „ერთი ყველასათვის, ყველაერთისათვის“. თანამშრომლობითი უსაფრთხოების მოდელს აქვს თავისი უსაფრთხოების რგოლი, რომელიც აერთიანებს: ინდივილუარ უსაფრთხოებას.

რიჩარდ ა. კლარკის „ყველა მტრის წინააღმდეგ“ („Against All Enemies” by Richard A. Clarke, Publisher: Simon & Schuster. დიდი ბრიტანეთი, 2008) – არის ავტობიოგრაფიული წიგნი რომელიც ეყრდნობა ეროვნული უსაფრთხოების, ინფრასტრუქტურის დაცვისა და ტერორიზმის წინააღმდეგ ბრძოლის მეთოდებს. წიგნი აწვდის ინფორმაციას კლარკის გამოცდილებისა და შეფასებების შესახებ. აშშ-ის მთავრობის პასუხი ეროვნული უსაფრთხოების სხვადასხვა გამოწვევაზე, განსაკუთრებით კონტრტერორისტულ ძალისხმევაზე, რომელიც მოჰყვა 11

სექტემბრის თავდასხმებს. კლარკი კრიტიკულად განიხილავს კლინტონისა და ბუშის ადმინისტრაციების გადაწყვეტილებებსა და პოლიტიკას კონტრტერორიზმთან დაკავშირებით, სთავაზობს გულწრფელ მოსაზრებებს მათ წარმატებებსა და წარუმატებლობაზე. წიგნმა გამოიწვია დისკუსიები ტერორიზმისთვის მთავრობის მზადყოფნის შესახებ 11 სექტემბრის თავდასხმებამდე და გამოიწვია დებატები კონტრტერორისტული პოლიტიკის ეფექტურობაზე. კლარკი აერთიანებს თავის გამოცდილებას ეროვნული უსაფრთხოების საკითხების ღრმა გაგებასთან, რათა უზრუნველყოს დამაფიქრებელი შეხედულებები და ანალიზი.

ჰანტინგტონი ს. „ცივილიზაციათა შეჯახება და მსოფლიო წესრიგის გარდაქმნა“ ჟურნალი “Foreign affairs” გამოცემა 72, აშშ, ნიუ იორკი, 1993) ავტორი ფიქრობს, რომ თანამედროვე საუკუნეში, ანუ პოსტცივი ომისა და პოსტბიპოლარულ სამყაროში უთანხმოებებსა და ომებს გამოიწვევს არა იდეოლოგიური ან ეკონომიკური, არამედ ისეთი სხვაობები, რომლებიც კულტურას უკავშირდება. სუვერენულ სახელმწიფოთა დიდი უმრავლესობა საერთაშორისო არენაზე მთავარი აქტორის სახელს შინარჩუნებს. მსოფლიო კონფლიქტები ძირითადად შენარჩუნებული იქნება სხვადასხვა ქვეყანასა თუ დაჯგუფებებს შორის. ჰანტინგტონი გვარწმუნებს, რომ კულტურულ ნიშნებზე დაყრდნობილი განმასხვავებელი ელემენტები მიზეზი გახდება სხვადასხვა ცივილიზაციისა, ადამიანთა ჯგუფებისა და ამის ნიადაგზე წარმოქმნილი კონფლიქტები. „პოსტცივი ომის“ პერიოდის საერთაშორისო პოლიტიკა ნათლად წარმოგვიდგენს კონტრასტს, „დასავლურ“ და „არადასავლურ“ ღირებულებებს შორის. მისივე აზრით, ეს ყოველივე განაპირობებს საერთაშორისო პოლიტიკის არენაზე მსოფლიოს პოლარობის საკითხს.

კიკულენი დ. – „შემთხვევითი პარტიზანი“ (The Accidental Guerrilla: David Kilcullen, ოქსფორდის უნივერსიტეტის გამომცემლობა. ოქსფორდი 2011) წელს გამოქვეყნებული წიგნი შეიცავს თანამედროვე კონფლიქტებისა და დასავლეთის ქვეყნების წინაშე მდგარი გამოწვევების ყოვლისმომცველ ანალიზს თანამედროვე კონფლიქტების წინააღმდეგ ბრძოლაში. წიგნი წარმოადგენს თანამედროვე ომისა და კონტრაჯანყების სირთულეების გაგებას. კიკულენის აკადემიური ანალიზისა და პრაქტიკული გამოცდილების ნაზავი ღირებულ შეხედულებებს სთავაზობს მათ, ვინც დაინტერესებულია 21-ე საუკუნეში აჯანყებებთან ბრძოლის გამოწვევებით.

გუგული მადრადე, ვახტანგ მაისაია „21 – საუკუნის საერთაშორისო პოლიტიკა და „თანამშრომლობითი უსაფრთხოების“ თეორია: მითი და რეალობა – რეგიონული და გლობალური ასპექტები“, გამომცემლობა „უნივერსალი“ ,

თბილისი, 2017 წელი – წიგნში მოიცავს უაღრესად საინტერესო ანალიზს როგორც გეოპოლიტიკური თვალსაზრისით, ასევე სამხედრო და სტრატეგიული მნიშვნელობითაც. სწორედამ ამ კუთხითაა ეს ნაშრომი საინტერესო, რადგან აშუქებს ისეთ საჭირო საკითხებს ამ კუთხიდან, რაც დღევანდელ მსოფლიოში მიმდინარე მოვლენების შესაფასისას დიდ წვლილს შეიტანს.

მეთოდოლოგია

თემაზე მუშაობისას მოცემული მეთოდი მოიცავს აღნიშნული თეორიული მასალის განხილვას, ანალიზს და დასკვნის გამოტანის ხერხს.

Case study – ეს ის მეთოდია. რომელიც არსებული. რეალური მოვლენების განხილვისას მნიშვნელოვან როლს ითამაშებს. ნაშრომის შესრულებისას აღნიშნული მეთოდიკა ემყარება ემპირიული კვლევის საფუძვლებს, რომლებიც მეცნიერული კვლევის მთავარი ინსტრუმენტია, ლოგიკას, ანუ სწორად გაანალიზების და აზროვნების მამოძრავებელ სისტემას, რომელსაც ჩვენი ფაქტობრივი დაკვირვების შედეგად შეუძლია სანდო დასკვნის გაკეთების ფაზამდე მიგვიყვანოს.

- ისტორიულ-აღწერილობითი;
- კონტენტანალიზი;
- შემთხვევის გარჩევა;
- SWOT ანალიზი
- ჩაღრმავებული ინტერვიუ.

აქვე აღვნიშნავთ, ინტერვიუს მეთოდიც, რომელიც გულისხმობს გასაუბრებას მოვლენების მონაწილეებთან (ექსპერტებთან, სამხედრო ექსპერტებთან, თვითმხილველებთან, პოლიტიკოსებთან და სხვ.).

კვლევის მეთოდოლოგიის ძირეული ნაწილი არის მოვლენათა „პარალელური“ ანალიზი, რომელიც შეფასების უნიკალურ საშუალებას იძლევა და შიგნით ექსპერტთა ფოკუსჯგუფთა შეერთების სქემას. ეს ჯგუფები შესაძლოა იყოს როგორც წარმომადგენლობითი, ასევე ინდივიდუალური, რაც მოვლენათა მრავალფეროვანი შესწავლა-შეფასების უნიკალურ საფუძველს გვიქმნის.

ზემოთ აღნიშნული მეთოდოლოგიის მთავარი მიზანია თემაში წამოყენებული საკითხების მრავალმხრივი შესწავლა და სწორი დასკვნების გაკეთება. შერჩეული პოლიტიკური კვლევების მეთოდოლოგია მოიცავს ოთხ ძირითად კომპონენტს:

- 1) ინფორმაციის მოპოვება;

- 2) მოვლენათა კლასიფიკაცია;
- 3) სიტუაციური ანალიზი;
- 4) ისტორიული ანალიზი.

ეს უკანასკნელი არის კვლევის მეთოდი, რომელიც მოიცავს ისტორიული მოვლენების, დოკუმენტების, არტეფაქტების და სხვა წყაროების კრიტიკულ გამოკვლევასა და ინტერპრეტაციას წარსული ფენომენების უფრო ღრმა გაგების მიზნით. ისტორიული ანალიზი არის დინამიკური პროცესი, რომელიც მოიცავს წარსულის ფრაგმენტების გაერთიანებას, რათა შეიქმნას ისტორიული მოვლენებისა და მოვლენების მნიშვნელოვანი და კარგად მხარდაჭერილი გაგება. მკვლევრები იყენებენ პირველადი და მეორადი წყაროების კომბინაციას, კრიტიკულ აზროვნებასა და კონტექსტის ნიუანსურ გაგებას, რათა ხელი შეუწყონ ისტორიის ცოდნას.

ობიექტური წარმოდგენის შესაქმნელად აუცილებელია „შედარებითი“ მეთოდის ჩართვა კვლევაში, რომელიც სიტუაციური ანალიზის მნიშვნელოვანი ნაწილია. ამ მეთოდის მთავარი აზრია მიღებული ინფორმაციის სპეციფიკურ ანალიზი, რომელიც მოვლენათა შედარებით კვლევასა და ანალიზს ეფუძნება. ეს მეთოდი განსაკუთრებით ეფექტურია რეგიონული პოლიტიკის გაანალიზებისათვის და გეოპოლიტიკურ ასპექტთა წარმოსახვისათვის.

თეორიული ჩარჩო

საკვლევ თემაზე მუშაობისას დავეყრდნობით საერთაშორისო ურთიერთობათა სხვადასხვა და სხვა სახის მეთოდებსა და მიდგომებს, რომლებიც როგორც გარკვეული თეორიების ასევე სამეცნიერო კონცეპტუალურ ჩარჩოებზეა აგებული.

ჩვენი თემის გარკვეული სპეციფიკიდან გამომდინარე აუცილებლად განთვალისწინებულ უნდა იქნას საერთაშორისო ურთიერთობების თეორიული სკოლათა სამეცნიერო ვექტორები, რომელთაგანაც უნდა გამოიყოს ამ სკოლათა შემდეგნაირი ჩამონათვალი.

ნეორეალიზმის თეორია: თავდაცვითი რეალიზმი – რომელიც ცდილობს ახსნას საერთაშორისო ურთიერთობების ისეთი ფუნდამენტური საკითხები, როგორიცაა ომი და მშვიდობა, რადგან ამ თეორიის მიხედვით საერთაშორისო არენაზე ისევე როგორც სახელმწიფოების ცალკეულ შეთხვევებშიც ბევრი რამ დამოკიდებულია თუ როგორ არის საერთაშორისო პოლიტიკა აწყობილი, რა არის სახელმწიფოთა ზრუნვისა და ფიქრის მთავარი ამოცანა თავიანთი სახელმწიფოებრივი ძალაუფლებისა და პრესტიჟის შენარჩუნების საკითხი, თუ ძალთა ბალანსის

შენარჩუნება. ზოგიერთი თორეტიკოსის მიხედვით (მაგ., რობერტ ჯერვისი, ჯეკ შნაიდერი, სტივ ვანი) მთავარი აქცენტები უნდა მოდიოდეს ისეთ სტრუქტურულ კონცეფციებზე რომელთა არსი მდგომარეობს შემდეგში: სამხედრო ძლიერება ნებისმიერ დროში იქნას მორგებული და კლასიფიცირებული თავდასხმის ან თავდაცვის სასარგებლო, რადგან სახელმწიფოთა სიმდიდრიდან, მოტივიდან და ასევე კონკრეტული მიზნიდან გამომდინარე, შესაძლოა, სახელმწიფომ აირჩიოს თავდასხმის ან თავდაცვის თეორია და პრინციპი.

უსაფრთხოების თეორია: – „კოპენჰაგენის სკოლა“ რომელიც, ცნობილია სეკურიტიზაციის თეორიის განვითარებით და ეხება პროცესს, რომლის დროსაც გარკვეული საკითხები საზოგადოებისათვის ეგზისტენციალურ საფრთხედ ყალიბდება, რაც საპასუხოდ გამართლებულია საგანგებო ზომების მიღებამდე. კონცეფცია ასოცირდება მეცნიერებთან, როგორიცაა ბარი ბუზანი, ოლე ვავერი და იაპ დე უაილდი. კოპენჰაგენის სკოლამ მნიშვნელოვანი გავლენა მოახდინა საერთაშორისო ურთიერთობებისა და უსაფრთხოების შესწავლაზე, ჩამოაყალიბა დისკუსიები იმის შესახებ, თუ როგორ არის აგებული და გაგებული უსაფრთხოება პოლიტიკურ დისკურსში.

ლიბერალიზმის სკოლა – რომლის წარმომადგენლებიც გვარწმუნებენ, რომ მიუედავად ადამიანური ბუნებისა – ჰქონდეს ძალაუფლებისაკენ ლტოლვის სურვილი, ადამიანს მაინც ეყოფა გონება და გადალახავს პირველობის სურვილს და სანცვლოდ საერთაშორისო სამართლის მორჩილებას. სახელმწიფოთა შორის ურთიერთპატივისცემაზე აგებულ ნორმებს აღიარებს.

ეკონომიკური უსაფრთხოების თეორია – მოსახლეობის კეთილდღეობის უზრუნველყოფა, ქვეყნის კონკურენტუნარიანობის განმტკიცება, სახელმწიფოს ინტეგრირება მსოფლიო ეკონომიკაში. ქვეყნის უსაფრთხო განვითარების შესაძლებლობა.

სუნ ძის „ომის ხელოვნების“ თეორია და კლაუზევიცის კონცეფცია „ომის შესახებ“. კლაუზევიცის აზრით, ომი თავისთავად არ ისწრაფვის უკიდურესობებისკენ ან აბსოლუტური ხასიათისკენ, არამედ სინამდვილეში ურთიერთგამომრიცხავია. როგორც ასეთი, ის არ შეიძლება არსებობდეს იზოლირებულად, საკუთარი კანონებით. ომი ყოველთვის უნდა განვიხილოთ, როგორც მთლიანობის ნაწილი და ეს მთლიანობა არის პოლიტიკა. ომი პოლიტიკის ინსტრუმენტია, მისი ნაწილი და არა ყველაფრისგან დამოუკიდებელი მოვლენა.

„შეკავების თეორია (Theory of Deterrence)“ – რაც გულისხმობს ერთი მხრის მიერ განხორციელებული მუქარით ან შეზღუდული ძალის გამოყენებით მეორე მხრის

დარწმუნება თავი შეიკავოს საომარი ქმედებებისა ან გარკვეული ინიციატივებისაგან.

ტოტალური თავდაცვა და უსაფრთხოება

ტოტალური თავდაცვა წარმოადგენს სახელმწიფოს ერთ-ერთ ყველაზე კომპლექსურ თავდაცვით სტრატეგიას, რომელიც ეფუძნება მთლიანი საზოგადოებისა და სახელმწიფო²¹¹ სტრუქტურების ერთობლივ მოქმედებას უსაფრთხოების უზრუნველსაყოფად. მისი არსი იმაში მდგომარეობს, რომ ეროვნული უსაფრთხოება განიხილება როგორც საერთო პასუხისმგებლობა, სადაც სამხედრო ძალა მხოლოდ ერთ კომპონენტს წარმოადგენს. ტოტალური თავდაცვა გულისხმობს ქვეყნის ყველა რესურსის – ადამიანური, მატერიალური, ეკონომიკური და ტექნოლოგიური პოტენციალის – კონცენტრირებას ეროვნული სუვერენიტეტის დასაცავად.

ეს კონცეფცია განსაკუთრებული მნიშვნელობით გამოირჩევა იმ ქვეყნებისთვის, რომლებიც გეოპოლიტიკურად მოწყვლად რეგიონებში მდებარეობენ. სკანდინავიურ და ბალტიის ქვეყნებში ტოტალური თავდაცვის სისტემა უკვე მრავალი წელია მოქმედებს და წარმატებულად აერთიანებს სახელმწიფო და საზოგადოებრივ ძალებს ერთიან უსაფრთხოების სტრუქტურაში. სწორედ ამგვარი მოდელის დანერგვა ხდება განსაკუთრებით საჭირო საქართველოს შემთხვევაშიც, სადაც უსაფრთხოების გამოწვევები მრავალგანზომილებიანია – სამხედრო ოკუპაციიდან დაწყებული, საინფორმაციო ზეწოლითა და კიბერსაფრთხეებით დამთავრებული.

თეორიულად, ტოტალური თავდაცვა ეყრდნობა კომპლექსურ უსაფრთხოების მოდელს, რომლის თანახმადაც სახელმწიფო მდგრადობა მიიღწევა მაშინ, როცა დაცულია არა მხოლოდ ტერიტორია, არამედ პოლიტიკური სტაბილურობა, სოციალური ერთიანობა და ეკონომიკური დამოუკიდებლობა. შესაბამისად, ტოტალური თავდაცვა არის ისეთი სისტემა, რომელიც აერთიანებს სამხედრო, პოლიტიკურ, ეკონომიკურ და საზოგადოებრივ-საინფორმაციო კომპონენტებს ერთიან სტრატეგიაში.

²¹¹ *National Security Concept of Georgia* (ოფიციალური ეროვნული უსაფრთხოების კონცეფცია/Ministry of Defence of Georgia https://mod.gov.ge/uploads/2018/pdf/NSC-ENG.pdf?utm_source=chatgpt.com State Security Service of Georgia — ანგარიში/რეპორტები (რელატიური მოხსენებები ქვეყნის შიდა საფრთხეებზე, კიბერ/ინფორმაციულ გარემოსა და სახელმწიფო პოლიტიკაზე). https://ssg.gov.ge/uploads/%E1%83%90%E1%83%9C%E1%83%92%E1%83%90%E1%83%A0%E1%83%98%E1%83%A8%E1%83%94%E1%83%91%E1%83%98/SSSG%20Report%202018.pdf?utm_source=chatgpt.com

საქართველოსთვის ტოტალური თავდაცვა ნიშნავს უსაფრთხოების ფართო გაგებას – სადაც სახელმწიფოს დაცვა აღარ არის მხოლოდ სამხედრო სტრუქტურების ამოცანა, არამედ მთლიანად საზოგადოების ფუნქცია. მოსახლეობის ინფორმირებულობა, მოქალაქეობრივი ცნობიერება და სახელმწიფო ინსტიტუტების გამჭვირვალე ფუნქციონირება ქმნის იმ საფუძველს, რომელზეც ნაგებია ქვეყნის ეროვნული უსაფრთხოება.

თანამედროვე საფრთხეი სულ უფრო ნაკლებად ეყრდნობა კლასიკურ სამხედრო აგრესიას. გლობალურ პოლიტიკაში წამოიწია არაერთმა ახალი ტიპის საფრთხემ ჰიბრიდულმა²¹² ომებმა, დეზინფორმაციამ, ფსიქოლოგიურმა ზეწოლამ და კიბერშეტევებმა. სწორედ ამიტომ ტოტალური თავდაცვის სისტემა უნდა მოერგოს ამ გამოწვევის ახალ ფორმებს.

ჰიბრიდული საფრთხეები ერთდროულად მოქმედებს სახელმწიფო ინსტიტუტებზე, ეკონომიკაზე, საინფორმაციო სივრცესა და საზოგადოებრივ ცნობიერებაზე. საქართველოსთვის ეს განსაკუთრებით თვალსაჩინო გახდა 2008 წლის რუსეთ-საქართველოს ომის შემდეგ, როდესაც სამხედრო აგრესია შერწყმული იყო საინფორმაციო მანიპულაციებსა და ეკონომიკურ ზეწოლასთან. შემდგომ წლებში ქვეყანა მუდმივად ხვდება დეზინფორმაციული კამპანიების სამიზნეში, რომლებიც მიზნად ისახავს საზოგადოების პოლარიზაციასა და სახელმწიფო ინსტიტუტებისადმი ნდობის შესუსტებას.

ამიტომ ტოტალური თავდაცვა საქართველოში ვერ შემოიფარგლება მხოლოდ სამხედრო რეფორმებით. აუცილებელია საინფორმაციო უსაფრთხოების პოლიტიკის გაძლიერება, კრიტიკული ინფრასტრუქტურის დაცვა, კიბერუსაფრთხოების სისტემის განვითარება და საზოგადოებრივი განათლების პროგრამების დანერგვა, რომლებიც ხელს შეუწყობს კრიტიკული აზროვნების და მედია-წიგნიერების ამაღლებას. სწორედ ეს ქმნის ტოტალური თავდაცვის ერთ-ერთ უმნიშვნელოვანეს ფუნდამენტს – საინფორმაციო მდგრადობას, რომელიც იცავს საზოგადოებას ფსიქოლოგიური და პროპაგანდისტული ზემოქმედებისგან.

საერთაშორისო თანამშრომლობა

ტოტალური თავდაცვა საქართველოში განუყოფელია საერთაშორისო თანამშრომლობისგან. საქართველოს უსაფრთხოების სისტემა მჭიდროდ უკავშირდება დასავლურ სტრუქტურებს, განსაკუთრებით ნატოსა და

²¹² Total Defence Forces in the Twenty-First Century,

https://www.pmcresearch.org/policypapers_file/ce7f64ca107fbebdb.pdf?utm_source=chatgpt.com

ანალიტიკური Policy Paper/ეთნიკური მიმოხილვა: “TOTAL DEFENSE”.

https://www.pmcresearch.org/policypapers_file/ce7f64ca107fbebdb.pdf?utm_source=chatgpt.com.

ევროკავშირს. ნატოსთან თანამშრომლობა მოიცავს როგორც სამხედრო განათლებისა და მომზადების პროგრამებს, ისე სტრატეგიულ დაგეგმვასა და ტექნოლოგიურ დახმარებას. საქართველო უკვე მრავალი წელია მონაწილეობს ნატოს საგანგებო პროგრამებში, მათ შორის — „Substantial NATO-Georgia Package“-ში, რომელიც მიზნად ისახავს თავდაცვითი ინსტიტუტების მოდერნიზაციასა და თავდაცვისუნარიანობის გაძლიერებას.

ევროკავშირთან თანამშრომლობა კი საქართველოს აძლევს შესაძლებლობას განავითაროს სამოქალაქო და კრიზისების მართვის მექანიზმები. ევროკავშირის მხარდაჭერით ქვეყანაში მიმდინარეობს კიბერუსაფრთხოების სისტემის გაძლიერება, სახელმწიფო სტრუქტურების ციფრული ტრანსფორმაცია და სტრატეგიული კომუნიკაციების განვითარება. ამ პროცესებში საქართველოს მონაწილეობა არა მხოლოდ სამხედრო თვალსაზრისით, არამედ დემოკრატიული და ინსტიტუციური განვითარების მიმართულებითაც მნიშვნელოვანია.²¹³ საერთაშორისო პარტნიორობა ასევე მოიცავს ორმხრივ თანამშრომლობას ისეთ ქვეყნებთან, როგორებიცაა შეერთებული შტატები, გაერთიანებული სამეფო, გერმანია, პოლონეთი და ბალტიისპირეთის სახელმწიფოები. ამ ურთიერთობების მიზანია არა მხოლოდ სამხედრო დახმარება, არამედ გამოცდილების გაზიარება, სტრატეგიული დაგეგმვის გაუმჯობესება და რეგიონული უსაფრთხოების საერთო სტანდარტების დანერგვა.²¹⁴ საერთაშორისო ურთიერთობებში ტოტალური თავდაცვა განიხილება როგორც საერთო უსაფრთხოების კონცეფცია, სადაც თითოეული პარტნიორი ქვეყნის მიზანია არა მარტო საკუთარი ტერიტორიის დაცვა, არამედ მთლიანად რეგიონის სტაბილურობის შენარჩუნება. საქართველოს შემთხვევაში, ეს თანამშრომლობა არის არამარტო უსაფრთხოების გარანტი, არამედ დემოკრატიული ღირებულებების დაცვის ინსტრუმენტიც. საქართველოს ტოტალური თავდაცვის მოდელი ჯერ კიდევ ჩამოყალიბების პროცესშია, თუმცა, მისი ძირითადი პრინციპები უკვე გამოიკვეთა ეროვნული თავდაცვის სტრატეგიასა და უსაფრთხოების დოკუმენტებში. ქვეყნის თავდაცვითი სისტემა ემყარება ერთიან სტრუქტურას, რომელიც აერთიანებს სამხედრო ძალებს, შინაგან საქმეთა სამინისტროს, საგანგებო სიტუაციების სამსახურს, სახელმწიფო უსაფრთხოების სამსახურს და სამოქალაქო თავდაცვის კომპონენტებს. ამ მოდელის მიზანია კრიზისების მართვის მექანიზმების გაუმჯობესება, სამოქალაქო-სამხედრო

²¹³ “NATO — A ‘comprehensive approach’ to crises”,

https://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_51633.htm?utm_source=chatgpt.com Atlantic Council / “The Case for a Comprehensive Approach 2.0” https://www.routledge.com/European-Total-Defence-Past-Present-and-Future/ForfangRongved/p/book/9781032805467?utm_source=chatgpt.com.

²¹⁴ Larrinaga Miguel de and Mark Neufeld, “Security, Sovereignty and the Challenge of Globalization”, *Review of International Studies* 33, no. 3 (2007): pp. 495–515.

თანამშრომლობის გაძლიერება და მოსახლეობის აქტიური ჩართვა თავდაცვით ღონისძიებებში. მაგალითად, ნატოსთან თანამშრომლობით საქართველოს შეიარაღებულ ძალებში ხორციელდება რეზერვის სისტემის რეფორმა, რომელიც მიზნად ისახავს მოქალაქეთა თავდაცვითი მზადყოფნის ამაღლებას და ეროვნული მობილიზაციის შესაძლებლობების გაფართოებას.

ტოტალური თავდაცვა ასევე გულისხმობს ადგილობრივი თვითმმართველობებისა და კერძო სექტორის ჩართულობას უსაფრთხოების პოლიტიკაში. კრიტიკული ინფრასტრუქტურის დაცვა, ენერგეტიკული და სატრანსპორტო უსაფრთხოება განუხორციელებლობა მხოლოდ სახელმწიფო სტრუქტურების ძალებით შეუძლებელია. აუცილებელია კერძო კომპანიებისა და არასამთავრობო ორგანიზაციების თანამშრომლობა. ეს მიდგომა ხელს უწყობს სახელმწიფო მდგრადობის გაძლიერებას და საერთო უსაფრთხოების შეგნების განვითარებას.

ტოტალური თავდაცვა იმოქმედებს მხოლოდ მაშინ, როცა საზოგადოების თითოეული წევრი აცნობიერებს საკუთარ როლს ქვეყნის უსაფრთხოებაში. ამისთვის საჭიროა განათლებაზე²¹⁵ დაფუძნებული მიდგომა, რომელიც მოიცავს მოქალაქეობრივი ცნობიერების ამაღლებას, კრიზისულ სიტუაციებში ქვეყნის წესების სწავლას და საზოგადოებრივი ერთიანობის განმტკიცებას. სამოქალაქო თავდაცვა წარმოადგენს ტოტალური თავდაცვის ქვაკუთხედს. იგი მოიცავს მოსახლეობის ორგანიზებულ მონაწილეობას კრიზისების პრევენციასა და მართვაში – იქნება ეს ბუნებრივი კატასტროფა, კიბერშეტევა თუ საინფორმაციო ზეწოლა. ამ მხრივ, საქართველოსთვის სასარგებლო შეიძლება იყოს ბალტიისპირეთის ქვეყნების გამოცდილება, სადაც მოქალაქეთა ფართო ჩართულობა ეროვნული უსაფრთხოების პოლიტიკაში ითვლება დემოკრატიული საზოგადოების მთავარ ღირებულებად. საქართველოს შემთხვევაში, სამოქალაქო თავდაცვის კულტურის ჩამოყალიბება უნდა დაეფუძნოს სამოქალაქო განათლებას, მედია-წიგნიერების პროგრამებსა და სახელმწიფო სტრუქტურების გამჭვირვალობას. ამ გზით იქმნება ნდობა ხელისუფლებასა და მოსახლეობას შორის, რაც ნებისმიერი თავდაცვითი სტრატეგიის წარმატების წინაპირობაა.

²¹⁵ Chivvis Christopher S. and Michael D. Keating, "Cooperation Between China, Iran, North Korea, and Russia: Implications and U.S. Strategy," *Carnegie Endowment for International Peace*, April 18, 2024, <https://carnegieendowment.org/2024/04/18/cooperation-between-china-iran-north-korea-and-russia-implications-and-u.s.-strategy-pub-92111>.

დასკვნა

ტოტალური თავდაცვის კონცეფცია საქართველოში წარმოადგენს სახელმწიფო უსაფრთხოების სისტემის ახალ საფეხურს, რომელიც მიზნად ისახავს ქვეყნის მდგრადობისა და დემოკრატიული განვითარების უზრუნველყოფას. ეს მოდელი ეფუძნება პრინციპს, რომ ეროვნული უსაფრთხოება ვერ მიიღწევა მხოლოდ სამხედრო ძალით – აუცილებელია პოლიტიკური სტაბილურობა, ეკონომიკური გამძლეობა, სოციალური თანხმობა და საზოგადოების აქტიური ჩართულობა.

საქართველოს უსაფრთხოების გამოწვევები – ოკუპაცია, ჰიბრიდული საფრთხე, საინფორმაციო ზეწოლა და გარე გავლენები – მოითხოვს ყოვლისმომცველ პასუხს. ტოტალური თავდაცვა სწორედ ამგვარ კომპლექსურ რეაგირებას უზრუნველყოფს, რადგან აერთიანებს სახელმწიფოსა და საზოგადოების რესურსებს ერთიან სტრატეგიაში.

ნაშრომი აჩვენებს, რომ ტოტალური თავდაცვა საქართველოში ჯერ კიდევ განვითარების პროცესშია, თუმცა მისი პრინციპების ეფექტიანი განხორციელება დამოკიდებულია სამ ძირითად ფაქტორზე: სახელმწიფო ინსტიტუტების გამართულ მუშაობაზე, საზოგადოების ცნობიერების ამაღლებასა და საერთაშორისო პარტნიორებთან მჭიდრო თანამშრომლობაზე. მხოლოდ ამ ელემენტების ერთობლიობა შექმნის მყარ საფუძველს ქვეყნის სუვერენიტეტისა და უსაფრთხოების დასაცავად.

ამგვარად, ტოტალური თავდაცვა საქართველოსთვის არის არა მხოლოდ თავდაცვითი სისტემა, არამედ ეროვნული ერთიანობისა და სახელმწიფო მდგრადობის სიმბოლო – გზა, რომელიც აერთიანებს სამხედრო ძალას, დემოკრაციას და მოქალაქეობრივ პასუხისმგებლობას საერთო მიზნისთვის: ქვეყნის დამოუკიდებლობისა და უსაფრთხო მომავლის უზრუნველსაყოფად.

გამოყენებული ლიტერატურა

1. Grigalashvili Vepkhvia, "International Journal of Scientific and Management Research", *Total Defence: A Comprehensive Approach to National Defence Governance*, May 05: pp. 240-248, 2023.
2. Hoffman Frank G., *Conflict in the 21 century the rise of hibrid wars*, Virginia: Potomac Institute for policy Studies, 2007.
3. JOAKIM BERNDTSSON, IRINA GOLDENBERG, STÉFANIE VON HLATKY, *Total Defence Forces in the Twenty-First Century*, Chicago: McGill-Queen's University Press, 2023.
4. Lesia Dorosh, Olha Ivasechko, Jaryna Turchyn, "Comparative Analysis of the Hybrid Tactics Application by the Russian Federation in Conflicts with Georgia and Ukraine", *cejiss.org* 1-26, 2019.
5. Rongved Gjermund Forfang, *European Total Defence Past, Present and Future*, New York : Routledge, 2025.
6. Shaishmelashvili Giorgi, *TOTAL DEFENSE: THE STRATEGY ON HOW TO DEFEAT STRONG*, Tbilisi: Research, 2023.
7. Starling Kathleen, J. McInnis and Clementine G., *The Case for a Comprehensive Approach 2.0: How NATO Can Combat Chinese and Russian Political Warfare*, Atlantic: Atlantic Council, 2021.
8. Wither James K., "Making Sense of Hybrid Warfare", *Research Article*, pp. 73-87, 2016.
9. Mearsheimer John J., *The Tragedy of Great Power Politics*. New York: W. W. Norton & Company, 2001.
10. Baylis John, Steve Smith and Patricia Owens, eds. *The Globalization of World Politics: An Introduction to International Relations*, 9th ed. Oxford: Oxford University Press, 2023.
11. Buzan, Barry. *People, States & Fear: An Agenda for International Security Studies in the Post-Cold War Era*. London: ECPR Press, 2008.
12. Larrinaga, Miguel de, and Mark Neufeld. "Security, Sovereignty and the Challenge of Globalization." *Review of International Studies* 33, no. 3 (2007): 495–515.
13. Forfang R. and A. Rongved, *European Total Defence: Past, Present and Future*, Oslo: Norwegian Institute for Defence Studies, 2021.

14. Chivvis Christopher S. and Michael D. Keatin, "Cooperation Between China, Iran, North Korea, and Russia: Implications and U.S. Strategy", *Carnegie Endowment for International Peace*, April 18, 2024, <https://carnegieendowment.org/2024/04/18/cooperation-between-china-iran-north-korea-and-russia-implications-and-u.s.-strategy-pub-92111>.
15. Ministry of Defence of Georgia, *National Security Concept of Georgia*. Tbilisi: Government of Georgia, 2018.
16. Ministry of Defence of Georgia, *White Defence Paper*, Tbilisi: Ministry of Defence, 2023.
17. State Security Service of Georgia, *Annual Report*, Tbilisi: SSSG, 2024.
18. Kapanadze Sergi, Georgia's Security Dilemmas and Strategic Choices", *Caucasus Analytical Digest* no, 91 (2017): 2-6.
19. MacFarlane S. Neil, "Georgia's National Security Concept: Between Aspiration and Reality", *CSS Analyses in Security Policy* no. 123 (2013): 1-4.
20. Zurabishvili Salome, *Strategic Autonomy and Small States: The Case of Georgia*, Tbilisi: CIU Press, 2021.
21. Chitadze Nika. *Geopolitics of the South Caucasus: Security, Energy and Development*. Tbilisi: Universal Press, 2018.
22. Tsereteli Mamuka, "Georgia's Strategic Role in Black Sea Security", *Eurasia Review*, June 10, 2023. <https://www.eurasiareview.com>.